

що виробляються природними монополіями; г) вдосконалення процедури державних закупівель державними підприємствами; д) стимулювання підвищення інноваційної та науково-технічної складових діяльності державних підприємств; е) викоринення корупційної складової використання державного підприємництва у розвитку національної економіки.

Прояв участі держави в економіці воно не має зводитися до збільшення частки державного сектору. Мова повинна йти про більш гнучке та ефективне його використання в процесі реалізації функцій державного управління.

Використані джерела:

1. World Economic Forum (Всесвітній економічний форум) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.weforum.org/reports?filter\[year\]=2013](http://www.weforum.org/reports?filter[year]=2013).

2. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України. – К. : НІСД, 2013. – 71с.

3. Фонд державного майна України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spfu.gov.ua/spfu.gov.ua/default.aspx>

Желюк Т.Л., д.е.н., професор,
професор кафедри державного і
муніципального управління ТНЕУ

ТЕХНОЛОГІЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СЕКТОРАЛЬНИХ АСИМЕТРІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Парадигма використання інструментарію прогнозування в умовах макроекономічної невизначеності та нестабільності полягає в можливості прогнозних моделей враховувати можливі ризики та нівелювати фактор невизначеності і цим самим уникнути можливих асиметрій розвитку інституційних секторів національної економіки. Модернізація прогнозно-планового інструментарію в передбаченні кризових явищ повинна залежати від обраної моделі розвитку. При інноваційній ноосферизованій моделі розвитку прогнозні інструменти мають сприяти нівелюванню ризиків, пов'язаних із кризовими явищами, через: розробку ефективних засобів запобігання кризовим

явищам, які опиралися б на методологічну базу прогнозування макроекономічних ризиків та були спрямовані на дотримання основних макроекономічних пропорцій; проведення структурних реформ, які сприятимуть активізації приватних інвестицій для впровадження інновацій і модернізації діючих технологій.

При збереженні або поглибленні існуючих диспропорцій, плановий інструментарій дає змогу адаптуватися до кризових явищ через відповідні важелі державної стабілізаційної, проінфляційної політики. Для України адаптивна система повинна передбачати підтримку ефективного сукупного попиту; регулювання обсягу приватних інвестицій, надання спеціальних державних кредитів, податкових пільг для заохочення приватних інвесторів; антициклічні заходи (перегляд ставок оподаткування, розгортання соціальних програм, підтримка створення додаткових робочих місць); використання сценарно-ситуативних підходів у прогнозно-плановій роботі.

Значимо, що адаптація управління повинна проходити через наступні системи:

- аналітичного управління, яке використовує технології стратегічного аналізу (SWOT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін, загроз та додаткових можливостей; SPACE-аналізу, який є ефективним інструментом визначення впливу факторів, що вимагають першочергової уваги, виокремлення яких здійснюється за допомогою матриці показників, що характеризують фінансовий стан, макроекономічну стабільність, виробничий потенціал, конкурентні позиції національної економіки);

- прогностичного управління, яке передбачає створення інформаційної бази для розробки прогнозно-планових документів, оригінальних стратегій розвитку відповідно до конкурентних позицій національної економіки. Сьогодні показники соціально-економічного розвитку України через часті уточнення та перегляд статистичної звітності не можуть створити достовірної прогностичної аналітичної бази, а це, в свою чергу, створює серйозні перешкоди щодо дотримання вимог адекватності економіко-математичних моделей реаліям досліджуваних економічних процесів;

- ситуативного управління, яке використовується в умовах ризикованості та непередбачуваності і передбачає застосування стандартизованих базових підходів або чітко відпрацьованих організаційних процедур в управлінні національною економікою

відповідно до змін макро- та мегасередовища;

- інтуїтивного управління, яке базується на системі колективних та індивідуальних експертних оцінок і використовується в умовах відсутності належного інформаційно-аналітичного забезпечення соціально-економічних процесів.

В економічному прогнозуванні і плануванні допускають наявність трьох типів невизначеності [1]: 1) реальна, яка визначається специфікою соціально-економічних процесів, впливом ендогенних та екзогенних факторів, що створюють певні ризики, які важко передбачити; 2) інформаційна, яка пов'язана з браком достовірної інформації; 3) асиметрична, яка пов'язана з поведінкою економічних суб'єктів, їх схильністю до тінізації діяльності. Ці види невизначеності породжують певні макроекономічні ризики, механізм врахування яких в управлінні довгостроковим розвитком національної економіки потребує відповідного методологічного обґрунтування.

Формування теорії ризику пов'язано з працями класиків: Д. Бернуллі, А. Сміта, які розробили теорію підприємницького ризику; А. Мілля, який вперше підняв проблему оцінювання макроекономічного ризику; Й. Тюнена, котрий досліджував методику оцінювання інноваційних ризиків; А. Маршалла, який зіставив вигоди і втрати від реалізації проєктів; неокласиків – Й. Шумпетера, котрий обґрунтував ризики реалізації технологічних інновацій; М. Фрідмена, який досліджував ризики з позиції отримання конкурентних переваг; сучасних вчених – М. Алле, Д. Тобіна, К. Ерроу, М. Шоулз, Р. Мертона, Д. Канемана, які отримали Нобелівську премію за розробку методів оцінки ризику та контролю над ним.

Для оцінювання ризиків функціонування національної економіки та пов'язаних із ними асиметрій доцільно використовувати методи статистичного аналізу, експертних оцінок, метод аналогів, економіко-математичні методи: моделювання, теорія ймовірностей і математична статистика, теорія гри і статистичних рішень, теорія масового обслуговування, стохастичне програмування, теорія випадкових процесів, теорія нечітких множин, які дозволяють враховувати ризики в прогнозно-плановій роботі.

Врахування фактора невизначеності в системі управління збалансованим розвитком національної економіки необхідно здійснювати через інструментарій макроекономічного моделювання, яке може бути репрезентовано інструментарієм [2,3] 1) в множинних моделях невизначеності в рамках мінімаксного підходу; 2) в моделях,

які ґрунтуються на формальній системі узагальнюючих функцій. Розширення сфери їх застосування відбувається за рахунок комбінованої стохастичної та нечіткої невизначеності; 3) в моделях планування на основі «можливостей», які передбачають визначення можливостей розвитку національної економіки, адекватних широкому спектру майбутніх потенційних загроз. При цьому принциповим є відмова від сценаріїв, побудованих на загрозах. Згідно з цим підходом для кожного сценарію створюється свій набір потреб і можливостей на основі уніфікованих блоків (модулів). При цьому важливим є відбір адекватних типів блоків. Такий підхід є одним із варіантів структурної адаптації на будь-яку загрозу (виклик, ризик) на основі попередньо сформованого комплексу універсального модуля.

З метою вдосконалення інституційних засад прогнозування необхідно в Законі України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» передбачити розроблення прогнозів розвитку національної економіки та її інституційних секторів на довгостроковий період (10 років і більше); регламентувати процедуру участі України в наднаціональній системі прогнозування, структуру програм і показників, які характеризують умови збалансованого розвитку інституційних секторів національної економіки.

Література:

1. Донченко В. С. Множинний підхід до опису невизначеності в математичному моделюванні : дис. ... д-ра фіз.-мат. наук : 01.05.02 / Донченко Володимир Степанович / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 349 с.
2. Іващук О. Т. Методи економетричного аналізу даних у системі STADIA: Навчальний посібник / О.Т.Іващук, О.П.Кулаїчев – Тернопіль, 2010. – 151 с.
3. Желюк Т.Л. Модернізація системи управління довгостроковим розвитком національної економіки / Т.Л.Желюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3(105). – С.55-61.